

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์แนวคิดที่ตอบสนองต่อความเคลื่อนไหวทางการศึกษาใน
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นางสาวณัฐกาญจน์ สุรภักดิ์
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.บุบผา วัฒนาพันธุ์	ประธานกรรมการ
อาจารย์สามารถ ศรีจันทังค์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ภู่วิภาดาบรรณ	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดในวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ตอบสนองต่อความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ประชากรที่
ศึกษาคือวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตของนักศึกษาที่เข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2535-2542
ใน 15 สาขาวิชา รวม 880 เล่ม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบตรวจสอบรายการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ แนวคิดที่ตอบสนองต่อความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและ
วิธีการวิจัย โดยการวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการ
เคลื่อนไหวทางการศึกษาแบ่งออกเป็นช่วงเวลาก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (พ.ศ.2535-2539)
และหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (พ.ศ.2540-2542) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดในวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่ตอบสนองต่อศาสตร์ของสาขาวิชาที่ศึกษา เช่น สาขา
วิชาเกี่ยวกับการสอนหรือสาขาวิชาเกี่ยวกับสุขภาพ และวิทยานิพนธ์บางส่วนมีแนวคิดที่นอกจาก
การตอบสนองต่อศาสตร์ของสาขาวิชาแล้วยังตอบสนองต่อวาระความเคลื่อนไหวทางการศึกษา
ตามแนวนโยบายของรัฐ เช่น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แต่พบว่าแนวคิดที่ตอบสนองต่อความเคลื่อนไหวทางการศึกษาที่
เชื่อมโยงในประเด็นทางสังคมมีน้อยมาก เช่น ปัญหาครูว่างละเมิดทางเพศเด็กนักเรียน ปัญหา
การเล่นพนันของนักเรียนหรือผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจของประเทศในปี พ.ศ.2540 ซึ่งเมื่อ
จำแนกตามศาสตร์ของสาขาวิชา แบ่งได้ 6 แนวคิด ดังนี้

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสอน พบว่าส่วนใหญ่ทั้งช่วงเวลาก่อนและหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญศึกษาวิธีสอนตามรูปแบบการสอนแบบบูรณาการ และเป็นวิธีสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทร่วมกัน แต่ในช่วงหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญมีการศึกษาวิธีสอนที่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเคลื่อนไหวตามเจตนารมณ์ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แต่เรื่องที่ศึกษาเกือบทั้งหมดศึกษากับผู้เรียนระบบโรงเรียน มีส่วนน้อยที่ศึกษากับกลุ่มด้อยโอกาส

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ มีไม่มากและส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับความสามารถของผู้เรียน

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่มีใช้การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสอน ได้แก่ การบริหารการศึกษามุ่งศึกษาพฤติกรรมหรือพัฒนาศกยภาพบุคลากร การวัดและประเมินผลพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะต่าง ๆ การวิจัยและสถิติศึกษาเกี่ยวกับเทคนิควิจัยและวิจัยเชิงปฏิบัติการ จิตวิทยาและการแนะแนวศึกษาศึกษาเกี่ยวกับเจตคติ เทคนิคการฝึกจิตใจ การให้คำปรึกษาตามแนวคิดพุทธศาสนาและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (Neohumanist) และการจัดระบบสารสนเทศและการนิเทศการศึกษา การพัฒนาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการศึกษา การพัฒนาศกยภาพผู้สอนส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการอบรมผู้สอน และในหลายสาขาวิชามีการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง/ชุมชน/องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ในช่วงเวลาก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญแต่มีในปริมาณที่น้อย ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดที่มีการเคลื่อนไหวไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 7 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในวิทยานิพนธ์สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโดยมีเฉพาะช่วงก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

1.5 แนวคิดเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม เป็นแนวคิดที่ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับชุมชน/สังคม เช่น วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ประเด็นหญิงชาย เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นแนวคิดของสาขาวิชาการศึกษานอกระบบ ซึ่งการศึกษาดำเนินการมีความพยายามที่จะเคลื่อนไหวตามกระแสของการพัฒนาประเทศจากแผนพัฒนาประเทศที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง ความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนและความเป็นประชาสังคม

1.6 แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ ส่วนใหญ่เป็นแนวคิดพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับความเชื่อด้านสุขภาพ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การส่งเสริมสุขภาพของตัวบุคคลและการจัดการขององค์กร รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านสุขภาพของคนในชุมชน โดยเรื่องที่

ศึกษามีความเคลื่อนไหวตามกระแสการส่งเสริมสุขภาพในช่วงเวลานั้น ๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพตามกฎบัตรออกตาวา จากการประชุมเรื่องการส่งเสริมสุขภาพระดับโลก

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีแนวคิดที่ตอบสนองต่อความเคลื่อนไหวทางการศึกษาตามศาสตร์ของสาขาวิชาที่ศึกษา มีเพียงส่วนน้อยใช้แนวคิดเชื่อมโยงการศึกษากับประเด็นทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา

2. วิธีวิจัยในวิทยานิพนธ์เกือบทุกสาขาส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ แหล่งที่มาของปัญหาที่มีความเชื่อมโยงจากผลการวิจัยที่มีผู้วิจัยแล้ว และได้ให้ข้อเสนอแนะไว้มากที่สุด ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่คือผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย แบบการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่าหนึ่งชนิดและเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หากคุณภาพเครื่องมือโดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) มากที่สุด ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติวิเคราะห์นำเสนอข้อมูลด้วยตารางกิ่งบรรยาย อภิปรายผลด้วยการเชื่อมโยง ผลการวิจัยที่ได้มีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลงานวิจัยที่มีผู้วิจัยแล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องที่ใกล้เคียงกันและตามความคิดเห็นของผู้วิจัย ยกเว้นวิทยานิพนธ์ในสาขาวิชาการศึกษาในระบบที่ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นบุคคลทั่วไป เช่น ชาวบ้าน และส่วนใหญ่เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ในเรื่องที่ต้องการศึกษา ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการจัดสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การจำแนกชนิดข้อมูล นำเสนอผลโดยใช้การบรรยายและการอภิปรายผลเชื่อมโยงผลการวิจัยที่ได้กับความเห็นของผู้วิจัยเอง

วิธีวิจัยที่ใช้ในการหาความรู้ความจริงยังมีแนวคิดเหมือนดังเช่นที่ผ่านมา แต่เริ่มมีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับวิธีวิจัยคือ จากงานวิจัยที่เป็นเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพเพียงอย่างเดียว ได้มีการบูรณาการเป็นงานวิจัยที่มีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพในวิทยานิพนธ์เล่มเดียวกันและมีงานวิจัยวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่ผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยมีปฏิสัมพันธ์กัน รวมถึงจำนวนเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่าหนึ่งชนิดทำได้ ข้อมูลหลากหลาย ครอบคลุม ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพมากขึ้น

Thesis Title   Analysis of Conception Responding to Education Movement in Master of
Education Theses, Chiang Mai University

Author   Ms. Nuttakan Surapagdee

M.Ed.   Research and Statistics in Education

Examining Committee

Assoc. Prof. Dr. Bupa Wattanapun   Chairperson

Lect. Samart Srijumnong   Member

Assoc. Prof. Dr. Somsak Phuvipadawat   Member

Abstract

The purpose of this research was to analyze concepts in theses conducted by the graduate students, Faculty of Education, Chiang Mai University, responding to the educational movement. The populations studied were 880 theses conducted in 15 different programs during academic year of 1992 – 1999. The tool data collection was a thesis survey form developed by the researcher. Collected data were analyzed under two issues: education ideas and research methodology which were analyzed in terms of content analysis, frequency distribution, and percentage, under two periods-before and after the declaration of the new Constitution, 1992. The findings are:

The concepts used mostly responded to the students' field of study such as teaching or health. In addition, some theses had responded to the education movement agenda and government policies such as student-centered instruction in accordance with the 1999 Education Act. However, very few theses were done on social issues such as sexual-molestation of students by the teachers, students' gambling, and impact of 1997 economic crisis. The themes in accordance with the field of study could be classified in 6 categories as follows:

1.1 Teaching Process: It was found that before and after the Constitution, most theses based on integrated instruction and cooperation between teacher and learners. After the Constitution, the focus was on the teaching method in which learners' role was more significant responding to the 1999 Education Act's intention. Nonetheless, The studies focused mainly on students in school settings than on those disadvantaged ones elsewhere.

1.2 Learning concept was not much studied. Most of the existing studies focused on the relationship between factors and capability of the learners.

1.3 Concepts which were not concerned with teaching process was those regarding educational administration which aimed at studying personnel's behavior or capacity building. Theses in measurement and evaluation were to develop tools to measure various constructs. Those in educational research and statistics studied research techniques and action research. Theses in educational psychology and guidance studied attitude, mind-practicing techniques, Buddhist and Neo-humanist counseling, and information services. There were some theses focusing on educational technology and innovation development. Those concerned with capacity building of the teachers focused on training curriculum package. In many fields, the theses studied participation of parents, community and local administration in educational provision. These issues were less studied before the Constitution but more afterward which also responded to the 7th national economic and social development plan and 1992 national education plan.

1.4 Concepts in non-formal education theses were mostly out-of-school educational activities created within and without the country, particularly during the pre-Constitution period.

1.5 Concepts concerning social issues were studied in some theses regarding community and society such as community's way of life, culture and environments, gender, for example. Most of them based on non-formal education. This kind of research attempted to live up with the development ideas which aimed at self-reliance development, community strength, participation, and civil society.

1.6 Concerning health promotion, the theses in this field utilized the concepts of health-belief model, perceived self-efficacy, and organizational factors as well as participation of the community in providing health service. The topics always responded to the health promotion movement of the period such as Ottawa Health Charter.

In general, most master theses in education of Chiang Mai University had responded to the educational movement from the perspective of the corresponding field. Very few tried to link education to the social issues which could have impact on it.

Methodology employed in most theses was quantitative whose purpose was to describe or explain the phenomena. Sources of problem identification were the previous theses and their recommendations. Most population was those of students. Samples were chosen through simple-

sampling technique. Experimental study utilized one-group pretest-posttest design. Data were collected through more than one tools which were developed by the researchers and obtained some type of content validity. The researcher collected the data themselves and analyzed them by using statistics. The results were presented in table-explanation format and described as having agreed or contrasted with the results of previously conducted researches on related topics and with the researcher's opinion. Unlike others, most theses in non-formal education were qualitative and indicator of data collecting tool quality such as validity was not always derived. The population was the villagers and was directly studied rather than choosing a sample. Methods used to collect data included participant and non-participant observations as well as focus group discussion. The collected data were analyzed and reported in descriptive terms. Discussion of the results based on the opinion of the researcher.

Research methodology to find the truth was on the same trend with a new development. That is there was an attempt to integrate qualitative and quantitative techniques in the same these. Besides, action research in which the researcher and the study subjects could interact began to be used. Number of tools used increased making the study more inclusive and of better quality.